

EDUCAȚIA ARTISTICĂ – O RAMURĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

ARTISTIC EDUCATION – A BRANCH OF TEACHING

IVONA LUCAN¹,

doctorandă,

Universitatea Națională de Arte George Enescu, Iași, România

CZU 37:7

Am „decupat” de sub umbrela învățământului ramura educației artistice, un concept folosit des în exprimarea de zi cu zi, dar mai puțin cunoscut la nivelul sensului său propriu. Nu putem discuta despre educația prin artă înainte de a puncta câteva detalii esențiale cu privire la învățământul în genere, din România. Așadar, am punctat aspecte despre evoluția-involuția sistemului educațional, despre manualele școlare vechi și pline de greșeli, despre clasele cu un număr mult prea mare de elevi, despre lipsa tehnologiilor necesare, a claselor neprimitoare, inestetice și despre atelierelor care nu sunt utilizate cu instrumentele de lucru trebuincioase. Materia și programa școlară sunt dense, axate, în cea mai mare parte, pe teorie și, mai deloc, pe practică. De cele mai multe ori, când ajungem „pe teren”, conștientizăm că teoria nu ne folosește sau că lucrurile în practică nu seamănă cu cele din teorie.

Cuvinte-cheie: educație artistică, artă, învățământ, inteligență emoțională, pedagogie alternativă

We „extracted” from the umbrella of tuition the branch of artistic education, a concept extensively used in daily discourses, but less known at the level of its literal sense. We cannot talk about education via arts before laying stress on a series of essential details about Romanian tuition, in general. Therefore, I pointed out the aspects about the evolution – involution of the educational system, the obsolete textbooks full of mistakes, the classrooms overcrowded with students, the lack of technologies deemed necessary, the unwelcoming, unaesthetic classrooms, and the workshops lacking the work instruments deemed necessary. The curriculum and syllabus are thick, mostly centred on theory and scarce practice. Most of the time when we reach „the field”, we do become aware that theory is of no use to us or practical things are distinct from the theoretical ones.

Keywords: artistic education, arts, tuition, emotional intelligence, alternative pedagogy

Introducere

Odată cu trecerea timpului, învățământul a suferit tot felul de modificări. Mizăm pe faptul că educația, prin diversele sale forme, trebuie să avanseze, dar atunci când nu avem resursele necesare, bagajul informațional este subțire și personalul didactic este nespecializat, acest lucru devine o corvoadă care poate lăsa sechele adânci în psihicul și în latura lăuntrică a ființei umane.

¹ ivona.lucan@yahoo.com

Analizând evoluția-involuția învățământului de-a lungul timpului, realizez, din păcate, că panorama este din ce în ce mai pesimistă. De pildă, manualele școlare sunt pline de greșeli, clasele au un număr mult prea mare de elevi, iar acest lucru împiedică pedagogii să se ocupe eficient de educarea copiilor. Școlile nu sunt utilizate cu tehnologia necesară, sălile de curs nu sunt primitive, nu există ateliere cu instrumentele de lucru trebuincioase, sălile de sport sunt inestetice, pline de praf sau mucegai, ceea ce reprezintă, din start, un pericol pentru sănătate.

În ceea ce privește materia și programa școlară, de cele mai multe ori, toată informația este densă, inutilă și axată, în cea mai mare parte, pe teorie. Cunoșc detalii despre sistemele de învățământ din țările nordice, din Germania și, în genere, din afara României. Structura lor de învățare este axată pe partea practică. Cei de acolo gândesc eficient și sunt înconjurați de lucruri utile. Noi suntem țara în care trebuie să învățăm mecanic, ca roboții, extrem de multe informații care peste ani nu ne sunt folositoare. Ceea ce vreau să subliniez este o reevaluare a programelor școlare, iar între teorie și practică trebuie să existe o balanță bine echilibrată.

Demersul de educație prin artă

De ceva timp, apare tot mai des folosit și implementat termenul de *educație artistică*. Multe persoane îl folosesc doar pentru că li se pare că sună interesant, dar nu știu absolut nimic despre semnificația acestui demers de *educație prin artă*, manifestat, de cele mai multe ori, printr-o formă (ne)convențională, care ne permite (sau ar trebui să ne permită) să ieșim din mediul tradiționalist în care unii dintre noi am fost crescuți.

Înainte de a începe să dezvolt ideea de *educație artistică*, doresc să discut despre artă. Ce este arta? Bineînțeles, aceasta se poate situa sub diverse definiții, dar esența sa nu ar putea fi redată niciodată într-o singură frază. De cele mai multe ori, actul artistic se simte, nu se explică, nu se teoretizează prea mult. În societatea noastră arta funcționează în diverse feluri și scopuri: arta ca ceva practic, adică, ceea ce ne folosește (diverse activități cotidiene, practici ritualice, legate de sărbători, de cult), arta la modul general-estetic (ne face viața mai animată), arta privită din punct de vedere artistic (opere de artă și practici artistice: vernisaje, expoziții, concerte, spectacole de teatru, festivaluri, colocvii pe teme cultural-artistice etc.).

Raportul dintre om și artă transpus într-un *act educațional* are nevoie de anumite funcții. Una dintre ele ar fi cea de cunoaștere, pentru că arta ne înconjoară aproape la fiecare pas și se află în universul interior al fiecărui om, cu toate că el este sau nu conștient de acest lucru. Artă este un reper în fața realității și are capacitatea de a selecta esența, formele profunde dintr-un obiect sau dintr-o manifestare. În același timp, arta delectează, produce entuziasm, satisfacție, are capacitatea de a sugera unui individ anumite idei, stări, sentimente, gânduri, întrebări, convingeri, instabilitate, transmițând, totodată idealuri, viziuni și concepții.

De-a lungul timpului, arta și-a dezvoltat un limbaj propriu de comunicare ce poate să apropie sau să despartă oamenii. Un simplu contact cu o operă de artă ne poate face să avem parte de o descoperire personală sau să ajungem la acea stare de purificare numită *katharsis* în *Poetica* lui Aristotel.

Artă poate avea și funcție estetică, cultivând educația frumosului, a sublimului, a perfecțiunii, dar și a urâtului. În majoritatea cazurilor în care discutăm despre artă, în genere, tindem să înclinăm doar spre partea de frumos (cel puțin, eu așa am observat), uitând că în estetică există mai multe categorii la care ne putem raporta – grotesc, ridicol, tragic etc., dar în fond, cine hotărăște ce este frumos(ul) sau urât(ul)?!

În cele din urmă, ajungem la supra-funcția artei, cea educativă, care cultivă oamenii, latura spirituală și emoțională a acestora, sentimentele și calitățile umane. Cu toate acestea, cum reușim să includem arta în sistemul de învățământ? Ea poate fi introdusă ca o *disciplină școlară* (educația muzicală, educația plastică, literatură) sau ca o *activitate artistică* care, de cele mai multe ori, are loc într-un cadru extra-curricular și extrașcolar.

Dacă revenim la artă ca *disciplină școlară*, din proprie experiență pot să afirm faptul că, de cele mai multe ori, în orele cu „specific artistic” se derulează ore de matematică sau de limba română. Nici măcar orei de dirigenție nu i se acordă importanța cuvenită, deoarece cadrele didactice „nu au timp” sau, efectiv, nu vor să respecte orarul. O altă problemă este și cea a profesorilor care predau activități artistice fără a avea vreo legătură cu acest lucru, apoi, dacă ajungem să discutăm despre spațiul și instrumentele de/

pentru lucru, ne dăm seama că aceste condiții nu sunt asigurate. Uneori, nici măcar minimul decenței nu există. Evident, nu se întâmplă așa peste tot. Aici punctez tot din bagajul propriu. De exemplu, într-un colegiu de artă, cu o formă de învățământ vocațională, atelierile de pictură sunt friguroase, ploaia pătrunde în interior, unii muzicieni nu au spațiu pentru repetiție și nici instrumente de lucru, iar secția de coregrafie și de teatru se află în același stadiu etc.

În fiecare an iese de pe băncile școlii câte o generație și intră o alta. Cadrele didactice care preiau elevii sau studenții, le aplică, în majoritatea cazurilor, aceeași „rețetă” pe care au folosit-o cu generația anterioară. Acest lucru nu este neapărat rău, dar nici bun, pentru că noi, precum dascălii, trebuie să ne raportăm la grupul nostru țintă, în cazul respectiv – la elevi și la studenți – și să încercăm să ne apropiem de ei pentru a-i cunoaște. Este necesar să pătrundem în universul lor interior cu încredere, iar apoi să vedem care sunt nevoile fiecăruia și să încercăm să facem tot posibilul de a le răspunde cu tot ceea ce ei au nevoie. Nu este greșit să aplicăm „rețete”, atât timp cât le îmbunătățim, le creștem sau, de ce nu, le schimbăm. Un pedagog trebuie să fie într-o continuă modificare și îmbunătățire pentru a putea oferi mai departe experiența sa.

Astfel, datorită unei *educații artistice*, oamenii se pot dezvolta pe plan personal și spiritual, pot lucra la inteligența emoțională, pot deprinde o capacitate mult mai ușoară de a se raporta și de a se exprima cu persoanele și cu tot ceea ce este în jurul lor. Capătă curaj, încredere în sine, ideile și discursurile sunt mult mai coerente, creativitatea și imaginația au parte de stimulare. La orele de educație muzicală, artă plastică, literatură sau la un curs de fotografie, teatru și coregrafie, cei care participă pot căpăta mult mai multe cunoștințe decât dacă s-ar face numai ore de matematică sau de limba română. Evident, nu spun că trebuie să ignorăm celelalte materii, ci trebuie doar să găsim un echilibru.

Modele de pedagogie alternativă

Se poate merge în direcția pedagogiei alternative (pedagogia Waldorf, Montessori, Curativă, Step by step etc.). Se spune că învățământul tradițional pregătește elevii pentru viață (lucru total fals, din punctul meu de vedere, cel puțin acest lucru nu se întâmplă la noi în țară), în timp ce în învățământul alternativ școala este permanent integrată în viața învățăcelului.

Idea existenței unei școli fără manuale, fără note, etichete, comparații între elevi și competiții inutile poate speria persoanele care pledează pentru învățământul clasic. Acest „model” de instituție de învățământ există în SUA și în țările europene. Cu toate acestea, în România se manifestă, ce-i drept, destul de sfios un tip de predare-învățare cu ajutorul educației alternative.

Pedagogiile Step by step, Waldorf și Montessori [1, 2, 3] sunt strâns legate între ele prin prisma faptului că elevul reprezintă nucleul asupra căruia educația este canalizată. O clasă Step by step este amenajată prietenos, mediul creat fiind apropiat de cel de acasă. Nu există bănci așezate tradițional și nici o catedră care să delimiteze elevii de „conducător”. Mobilierul este modular, creat pe centre de învățare. Centrul artei este dotat cu pensule, șevalet, acuarele, halate sau șorțulețe de lucru ce protejează hăinuțele elevilor. Centrul de citire cuprinde cărți și reviste adaptate vârstelor, iar la centrul de matematică nu există caietele cu specific, ci se organizează diverse jocuri cu ajutorul materialelor didactice. Părinții, un actor sau frații mai mari ai elevilor pot fi invitați în clasă să ia parte activă la ore. Copiii nu primesc note, dar, în schimb, aceștia sunt evaluați permanent în funcție de cum reușesc să rezolve sarcinile primite.

Pedagogia Waldorf [1, 3] presupune o școală unde manualele sunt absente, iar principiul de bază este uitarea aparentă a cunoștințelor, deoarece, pe parcursul anului, elevul se întâlnește din nou cu anumite cunoștințe strecurate intenționat în întreg programul de lucru. Lipsa manualelor îi învață pe copii să își caute singuri informațiile și să le verifice prin mai multe surse, iar profesorul poate introduce în procesul de învățare materialele noi apărute în domeniu. Totodată, elevii care aleg acest tip de pedagogie învață în natură, prin excursii, făcând experimente.

Școala Montessori [4] (psihopedagogul italian Maria Montessori) urmărește etapele de dezvoltare ale copiilor-elevi astfel: vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani (experiențele spontane, senzoriale), 3 și 6 ani (dezvoltarea conștiinței, manifestarea egoului), 7 și 12 ani (dorința de învățare, de cunoaștere, îmbrățișarea universului), 12 și 18 ani (individualitate, asumarea rolului de artist în societate). O caracteristică importantă a acestui tip de pedagogie este interacțiunea între copiii cu vârste diferite. Cei mari își pot verifica

cunoștințele, ajutându-i pe cei mici, iar cei din urmă învață lucruri noi. Clasa Montessori este clasa în care copiii își inițiază și conduc singuri activitățile, pedagogul fiind doar un fin supraveghetor.

Concluzii

Așadar, este important să ne gândim cum pot elevii să evolueze și ce metode de predare – învățare – evaluare eficiente se pot folosi, pentru a le dezvolta personalitățile, aptitudinile și, cel mai important lucru, de a-i pregăti pentru ceea ce îi așteaptă în viață.

Referințe bibliografice

1. LANZ, R. *Pedagogia Waldorf*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2002.
2. MULLINAX, N. *Manual de instruire Montessori*. Constanța: Editura Fundației Coloana Infinitului, 1998.
3. PANDELICĂ, M. *Jocul în cadrul învățământului tradițional și al alternativelor educaționale Waldorf și Step by Step*. Câmpulung: Larisa, 2014.
4. SIMION, G.J. *Clasic și modern în pedagogia Mariei Montessori*. Bârlad: Sfera, 2010.

Introducere

Transformările sociale resimțite pe plan internațional impun găsirea unor metode prin care omul, pilonul central al vieții, să-și găsească echilibrul interior și să poată să facă față provocărilor lumii exterioare. Efectele mutării accentului de pe dimensiunea spirituală a vieții pe provocările oferite de lumea

---

1 nistor.iulia@ymail.com